

Jak organizowano szczeciński urząd miar

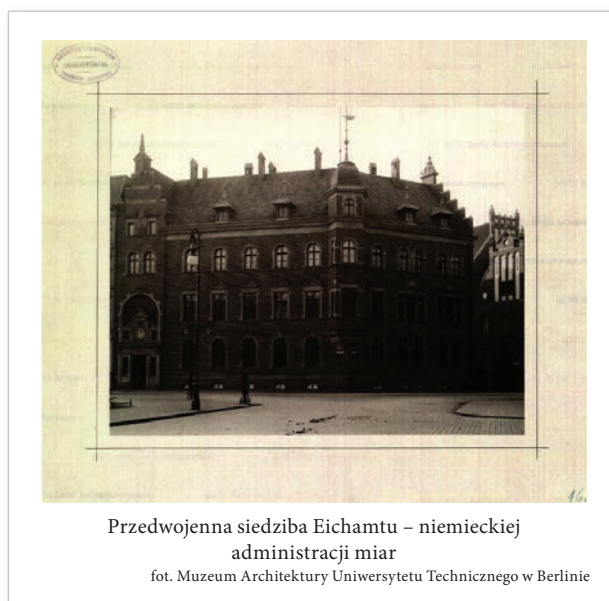
Grażyna Hanus (OUM w Szczecinie)

Pierwsze lata powojenne

Urząd Miar w Szczecinie rozpoczął działalność już w pierwszych latach po zakończeniu wojny. Pionierami byli pracownicy Poznańskiego Okręgowego Urzędu Miar nr 4. To oni podejmowali pierwsze inicjatywy, mające na celu zorganizowanie Urzędu Miar w Szczecinie, m.in. kompletowali i uruchamiali stanowiska kontrolne do sprawdzania narzędzi pomiarowych. Dzięki ich staraniom, już w lipcu 1945 roku w budynku przy Placu Lotników¹ Urząd Miar w Szczecinie rozpoczął legalizować przyrządy pomiarowe, jako oddział zamiejscowy Poznańskiego Okręgowego Urzędu Miar. Kierownikiem urzędu został Henryk Waciński.

Podobnie jak w Szczecinie, także w innych miastach na tzw. Ziemiach Odzyskanych, na bazie infrastruktury technicznej byłych niemieckich urzędów miar powstawały polskie jednostki administracyjne. Organizowali je ocaleni z pożogi wojennej pracownicy przedwojennej służby miar, a także nowa kadra. Budynek oraz wyposażenie techniczne pracowni jakie zastali, były w stanie zadowalającym. Gorzej przedstawiała się sytuacja z przepisami metrologicznymi. Co prawda formalnie one istniały, bo w tym czasie zasady działania administracji miar opierały się na przedwojennym Dekrecie o Miarach, ale występowały trudności z ich skompletowaniem i dostarczeniem do terenowych urzędów miar. Te problemy, a także niekompletne, aczkolwiek w dobrym stanie technicznym wyposażenie w narzędzia kontrolne jakie zastano w ponemieckich urzędach miar, były powodem ograniczonego zakresu sprawdzanych narzędzi pomiarowych. Kontroli metrologicznej poddawano proste, nieskomplikowane narzędzia użytkowe, takie jak wagi, odważniki, beczki itp.

Od początku działalności Urząd Miar w Szczecinie korzystał nieformalnie z budynku przy Placu Lotników. Budynek szczęśliwie ocalał ze zniszczeń wojennych. Uszkodzeniu uległy głównie dach i wewnętrzne zabudowania w oficynie. W oparciu o przepisy wydanego w dniu 19 kwietnia 1951 r. „Dekretu o organach administracji

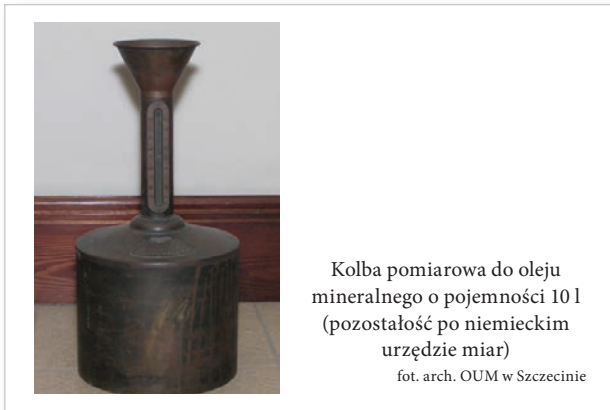
Przedwojenna siedziba Eichamtu – niemieckiej administracji miar
 fot. Muzeum Architektury Uniwersytetu Technicznego w Berlinie

miar oraz o miarach i narzędziach mierniczych” zintensyfikowano starania o formalne przyznanie budynku dla administracji miar w Szczecinie. Władze administracyjne ówczesnego Szczecina, doceniając trud oraz zaangażowanie pracowników włożone w odbudowę siedziby urzędu postanowiły, że polski urząd miar będzie znajdował się w tym samym miejscu co poprzednio urząd miar niemiecki. 14 czerwca 1951 r. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Szczecinie przekazało nieruchomości² przy pl. Lotników na pomieszczenia Obwodowego Urzędu Miar. Przyznanie siedziby pozwoliło dokończyć rozpoczętą odbudowę gmachu oraz stopniowo uzupełniać wyposażenie w kontrolne przyrządy pomiarowe.

Po uporządkowaniu statusu prawnego tzw. Ziemi Odzyskanych, na mocy zarządzenia z dnia 9 stycznia 1952 r. Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, której wówczas podlegała administracja miar, ustalone zostały siedziby i zakres terytorialnej właściwości okręgowych i obwodowych urzędów miar. Zarządzenie to sankcjonowało faktyczny stan rzeczy, bowiem urzędy miar już działały i jednocześnie ustalało podział terenowy. Urząd Miar w Szczecinie został przydzielony jako obwód nr 7, wspólnie z obwodem nr 4 w Koszalinie i obwodem nr 6 w Stargardzie Szczecińskim,

¹ W budynku tym przed wojną miał siedzibę Eichamt – niemiecka administracja miar. W Archiwum Państwowym w Szczecinie znajduje się dokumentacja architektoniczna tego budynku, z której wynika, że powstał on ściśle na potrzeby niemieckiej administracji miar. Budowę rozpoczęto w 1899 r., a w styczniu 1901 r. oddano go do użytku.

² Na nieruchomości tę składały się: grunt o obszarze 1022 m², budynek murowany trzykondygnacyjny i oficyna.

Okręgowemu Urzędowi Miar w Gdańsku. Zakres terytorialny Urzędu Miar w Szczecinie obejmował: miasto Szczecin oraz powiaty: szczeciński, woliński, kamieński, gryficki, łobeski i nowogardzki. Naczelnikami byli kolejno: Bogusław Trojanowski, Wanda Radkowska i Czesław Wawrzyńczak.

W pierwszych latach prawomocnej działalności Obwodowy Urząd Miar w Szczecinie nie wyróżniał się niczym szczególnym wśród innych tego typu placówek w Polsce. Miał te same problemy transportowe, organizacyjne i lokalowe. Cierpiał również na brak odpowiednio wykształconej kadry. Posiadał wprawdzie siedzibę, ale w latach 1958–1959 do budynku urzędu decyzją Wydziału Kwaterunkowego Miejskiej Rady Narodowej w Szczecinie dokwaterowano inne instytucje³. Ponadto część I piętra była przeznaczona na mieszkanie służbowe Naczelnika Urzędu, który kwaterował tu do 1976 r.

Powstanie Okręgowego Urzędu Miar

Następny etap w historii Urzędu Miar w Szczecinie wyznacza rok 1966, kiedy to na mocy ustawy o miarach i narzędziach pomiarowych z dnia 17 czerwca Główny Urząd Miar został przekształcony w Centralny Urząd Jakości i Miar, a terenowe urzędy miar przekształcono w okręgowe i obwodowe urzędy jakości i miar. Decyzje te były odzwierciedleniem zmian, jakie dokonały się w Polsce we wszystkich dziedzinach gospodarki w ciągu dwudziestu lat po wyzwoleniu. Zmianie uległy także właściwości miejscowe terenowych urzędów miar czyli zakres terytorialny i ich siedziby. Z dniem 5 stycznia 1967 r.⁴ Obwodowy

Urząd Jakości i Miar w Szczecinie, wspólnie z Obwodowym Urzędem Jakości i Miar w Stargardzie Szczecińskim, przeniesiono pod jurysdykcję Okręgowego Urzędu Jakości i Miar w Poznaniu. Dotychczasowy teren działania Obwodowego Urzędu Miar w Szczecinie rozszerzono o powiat goleniowski. W tym okresie w Urzędzie Miar w Szczecinie zatrudnionych było 10 osób zajmujących się sprawami metrologii, a ponadto pracownicy obsługi: kierowca, sprzątaczkę i palacz. Naczelnikiem urzędu od 1962 r. był Michał Salus, który pełnił tę funkcję do 1976 r.

Kluczową datą dla urzędu miar w Szczecinie jest 8 marca 1976 r. W tym dniu weszło w życie zarządzenie nr 43 Prezesa Polskiego Komitetu Normalizacji Miar i Jakości o utworzeniu dziewiątego Okręgowego Urzędu Miar z siedzibą w Szczecinie. Na mocy tego zarządzenia w skład nowoutworzonego okręgu weszły cztery Obwodowe Urzędy Miar: nr 1 w Szczecinie, nr 2 w Stargardzie Szczecińskim, nr 3 w Koszalinie i nr 4 w Gorzowie Wlkp., które objęły zasięgiem działania województwa: szczecińskie, koszalińskie i gorzowskie. Nad wejściem do budynku przy Placu Lotników 4/5 pojawiły się obok siebie dwie tablice: Okręgowy Urząd Miar w Szczecinie i Obwodowy Urząd Miar w Szczecinie. Stan ten trwa do dziś.

Pierwszym dyrektorem Okręgowego Urzędu Miar w Szczecinie został mgr inż. Stanisław Sadaj. Warto dodać, że to właśnie Stanisław Sadaj, ówczesny specjalista ds. jakości sprzętu elektrycznego, prowadził w latach 1967–1972 na zlecenie ówczesnego Centralnego Urzędu Jakości i Miar pierwsze prace studialne na rzecz utworzenia samodzielnego Okręgowego Urzędu Miar w Szczecinie. Naczelnikiem Obwodowego Urzędu Miar w Szczecinie został Ryszard Piekarski, a byłego naczelnika Michała Salusa powołano na stanowisko Naczelnika Wydziału Nadzoru.

Faktyczne usamodzielnienie Okręgowy Urząd Miar w Szczecinie uzyskał po prawie roku. Stało się to 1 stycznia 1977 r. po uprzednim protokolarnym przekazaniu majątku trwałego i stanu osobowego liczącego wtedy 53 pracowników. Jako „młody urząd” zyskał nowe wyposażenie kontrolno-pomiarowe i z tej racji przydzielone mu zostało sprawdzanie narzędzi pomiarowych wyższego rzędu. Obwodowy Urząd Miar, pod kierownictwem nowego naczelnika mgr. Kazimierza Witkowskiego, pozostał przy sprawdzaniu narzędzi użytkowych i handlowych.

Siedziba na wyłączność

W końcu lat 70., po uporządkowaniu spraw lokalowych i „pozbyciu się” sublokatorów, w budynku urzędu miar dokonano szeregu istotnych inwestycji. Odnowiono

³ Były to: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – zajmowało pomieszczenia w oficynie do 1978 r.; Okręgowe Przedsiębiorstwo Miernicze z Poznania – zajmowało II piętro budynku do 1979 r.; Spółdzielnia Pracy Nakładczej CELOWA – zajmowała część I piętra do przełomu lat 1979/80.

⁴ Faktyczne przekazanie odbyło się w dniu 6 kwietnia 1967 r. Protokoły zdawczo-odbiorcze podpisali dyrektorzy urzędów miar: gdańskiego Aleksandra Goliger i poznańskiego Witold Bernatowicz.

Siedziba Okręgowego Urzędu Miar w Szczecinie

fot. arch. OUM w Szczecinie

część odzyskanych pomieszczeń i oficynę, w której powstały nowe pracownie przystosowane do sprawdzania nowych rodzajów przyrządów pomiarowych. Poprawie uległy warunki pracy w dotychczasowych pracowniach i pomieszczeniach administracyjno-biurowych.

Niestety, w kolejnych burzliwych i dramatycznych latach 80. ubiegłego wieku słabnące możliwości ekonomiczne kraju i określona polityka władz wobec administracji miar, spowodowały ograniczenia w przydzielaniu środków finansowych. Skutkowało to narastaniem zapóźnień technicznych w wyposażeniu w aparaturę kontrolno-pomiarową i infrastrukturę. Podobnie jak cała administracja miar, odczuwał to także Okręgowy Urząd Miar w Szczecinie.

W 1993 r. uchwalono nowe Prawo o miarach. Wprowadziło ono szereg istotnych zmian w zakresie kontroli metrologicznej przyrządów pomiarowych i jednocześnie zrodziło niepewność, co do możliwości wykonywania planowanych zadań. Rzeczywistość okazała się jednak nie tak pesymistyczna. Mimo, że otrzymywane fundusze były niewspółmiernie małe do potrzeb, to po 1994 r. sytuacja w sferze infrastrukturalnej uległa wyraźnej poprawie. Zarówno Okręgowy Urząd Miar w Szczecinie, jak i podległe mu obwodowe urzędy miar, w wyniku doposażenia w nowoczesną aparaturę kontrolną zdecydowanie poprawiły zdolności wykonywania pomiarów wysokiej klasy, co pozwoliło dotrzymać kroku rozwijającemu się otoczeniu gospodarczemu.

Zmiany nastąpiły także w strukturze kadrowej i organizacyjnej. Dyrektor Stanisław Sadaj przeszedł na emeryturę. Po nim, z dniem 1 kwietnia 1998 r. na to stanowisko został powołany mgr inż. Stanisław Lipski, który piastuje je do dzisiaj. W 1999 r. po reformie administracyjnej zmieniającej podział administracyjny kraju, do okręgu szczecińskiego przyłączono Obwodowy Urząd Miar w Zielonej Górze, podlegający poprzednio okręgowi poznańskiemu.

Najbardziej istotne przeobrażenie Okręgowego Urzędu Miar w Szczecinie nastąpiło w ostatnim dziesięcioleciu, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. W miarę przyznawanych środków budżetowych dokonano zakupów nowej aparatury i zmodernizowano posiadane wyposażenie kontrolno-pomiarowe, zarówno w pracowniach Okręgowego Urzędu Miar, jak i w podległych obwodowych urzędach miar.

Niezależnie od nakładów na aparaturę pomiarową, przeznaczono także znaczne środki na remonty budynków urzędowych, skompletowanie wyposażenia i sieci komputerowej oraz zakup nowoczesnych, wydajnych urządzeń biurowych. Bardzo wyraźnej poprawie uległy warunki lokalowe. Wyremontowano dach, większość pomieszczeń budynku Okręgowego Urzędu Miar, a także oficynę, którą obecnie zajmuje Obwodowy Urząd Miar.

Aktualnie Okręgowy Urząd Miar w Szczecinie jest nowoczesną, dostatecznie wyposażoną placówką metrologiczną, z wykształconą i kompetentną kadrą, zdolną sprostać szeroko pojętym wymaganiom klienta. Jako Jednostka Notyfikowana Nr 1447 dokonuje oceny zgodności w zakresie wag automatycznych i nieautomatycznych oraz instalacji pomiarowych do cieczy innych niż woda. Warto zauważyć także, że w 2006 r. Zespół Laboratoriów Wzorcujących Okręgowego Urzędu Miar w Szczecinie otrzymał Certyfikat Akredytacji Laboratorium Wzorcującego Nr AP 089 nadany przez Polskie Centrum Akredytacji. Zakres akredytacji obejmuje następujące dziedziny pomiarowe: wielkości chemiczne, wielkości geometryczne (długość), wielkości elektryczne (czas i częstotliwość), masę, wielkości optyczne, ciśnienie i próżnię.